शास्त्री-षष्ठसत्रार्ध-षष्ठपत्रम्

।।निरुक्तम्।।

प्रश्नः१ **अतिस्तुतयः कुत्राचक्षते?**

उत्तरम् त्रयोदशाध्याये।

प्रश्नः२ **त्वमग्नेद्युभिस्त्वमाशुशुक्षणिरित्यतिस्तुतिः कुत्र?**

उत्तरम् ऋग्वेदे संख्या २.५-२७-२ गृत्समददृष्टं।

प्रश्नः३ **यदित इन्द्रशतं दिवः शतं भूमयः प्रतिमानस्युरिति कस्याति स्तुतिः?**

उत्तरम् इन्द्रस्य।

प्रश्नः४ **'नेन्द्रं देवममंसत' एषातिस्तुतिः?**

उत्तरम् आदित्यरश्मीनाम्।

प्रश्नः५ **कतमानि वाक्चत्वारि पदानि, आर्षमते।**

उत्तरम् ओङ्कारो महात्याहृतयश्चेत्यार्षम्।

प्रश्नः६ **नामाख्याते चोपसर्गनिपाताश्चेति कस्यमतम्।**

उत्तरम् वैयाकरणानाम्।

प्रश्नः७ **तुरीयं वाचः के वदन्ति?**

उत्तरम् मनुष्याः।

प्रश्नः८ **चत्वारि शृङ्गेति क एते सन्ति?**

उत्तरम् वेदाः।

प्रश्नः९ **मन्त्रः कल्पोब्राह्मणं चतुर्थी व्यावहारिकीति केषां मान्यता?**

उत्तरम् याज्ञिकानाम्।

प्रश्नः१० **सप्तछन्दांसि के?**

उत्तरम् यज्ञात्मकस्याग्नेः हस्ताः।

प्रश्नः११ **ऋचोयजूँषि सामानि चतुर्थी व्यावहारिकीति के समामनन्ति?**

उत्तरम् नैरुक्ताः।

प्रश्नः१२ **पारोवर्यवित्सुखलु वेदितृषु कः प्रशस्यो भवति?**

उत्तरम् भूयोविद्यः।

प्रश्नः१३ **श्रुतिमतिबुद्धिशब्देन किमाख्यायते?**

उत्तरम् शास्त्रविज्ञानप्रभवाविद्या।

प्रश्नः१४ तादृभाव्यम् इति पदस्य कोऽर्थः?

उत्तरम् सायुज्यम्।

प्रश्नः१५ अनुभवत्यनुभवतीति द्विरुक्तिः कथं?

उत्तरम् इयं ग्रन्थसमाप्तिसूचिका भवति।

प्रश्नः१६ ब्राह्मणा इत्यस्य कोऽर्थः?

उत्तरम् अधिगतमन्त्रार्थतत्त्वाः।

प्रश्नः१७ मन्त्रार्थचिन्ताभ्यूहितं किं प्रायच्छन्?

उत्तरम् एतत् तर्कशास्त्रं ऋषिं प्रायच्छन् येन सर्वतो भावेन शक्यन्तेऽभ्यूहितुं मन्त्रार्थाः तस्मै।

प्रश्नः१८ मन्त्रार्थचिन्ताभ्यूहोऽभ्यूह्लोऽपि श्रुतितोऽपि तर्कतोऽपि वा?

उत्तरम् क्वचिच्छुतितोऽपि तर्कतश्च।

प्रश्नः१९ समासते इत्यस्यार्थः कः?

उत्तरम् अपुनरावृत्त्या स्वरूपेऽवस्थानं समासनम्।

प्रश्नः२० व्योमन् इति किम्।

उत्तरम् विविधं हि शब्दजातमस्मिन्नोतप्रोतञ्चेति व्योम, तस्मिन् तिसृषु मात्रासु अकार, उकार, मकार, लक्षणासूपशान्तासु यदव शिष्यते तदक्षरं परम व्योमन् इति।

प्रश्नः२१ सर्वे देवाः कुत्र निषेदुः?

उत्तरम् प्रणवस्य सर्वमात्रात्मकत्वात् ब्रह्माधिष्ठानत्वाद्वा सर्वदेवानां ब्रह्मणि निवासः।

शास्त्री-षष्ठसत्रार्ध-षष्ठपत्रम्

।।पारस्करगृह्यसूत्रम्।।

प्रश्नः१ पारस्करगृह्यसूत्रे कियन्ति काण्डानि।

उत्तरम् त्रीणि।

प्रश्नः२ तृतीयकाण्डस्य नवम्यां कण्डिकायां कः विषयः निगदितः?

उत्तरम् वृषोत्सर्गः।

प्रश्नः३ वृषोत्सर्गयज्ञः कीदृक्कर्म?

उत्तरम् काम्यकर्मेति।

प्रश्नः४ वृषोत्सर्गकालः कः?

उत्तरम् कार्त्तिक्यां पौर्णमास्यां रेवत्यां वास्वयुजस्य चैत्र्यामाश्वयुज्यां वा कर्त्तव्यकालः।

प्रश्नः४ एष वृषोत्सर्गविधिः कस्मादाचर्यते?

उत्तरम् स्वर्गादिकामस्य औपासनाग्नौ साग्निकेन क्रियते।

प्रश्नः६ उदककर्म किमुच्यते?

उत्तरम् उदकेनकर्मक्रिया, अञ्जलिदानमिति।

प्रश्नः७ अद्विवर्षे प्रेते मातापित्रौराशौचं कियत्कालिकं?

उत्तरम् एक रात्रं त्रिरात्रं वा।

प्रश्नः८ इतरेषां सजातीयानां कालः?

उत्तरम् शौचमेवेतरेषां, स्नानादिभिरेव शुद्धिः।

प्रश्नः९ प्राचीनावीतिनः के?

उत्तरम् प्राचीनावीतं विद्यते येषां ते प्राचीनावीतिनः कृतापसव्या इत्यर्थः।

प्रश्नः१० अवनेजनप्रत्यवनेजने इत्यस्य कोऽर्थः?

उत्तरम् श्राद्धेपिण्डदानार्थमास्तृत कुशस्य जलेन सेचनं, ततः पिण्डदानं पुनः जलेनसेचनं प्रत्यवनेजनमिति।

प्रश्नः११ चतुर्थस्य निवृत्तिः इत्यस्य कोऽर्थः।

उत्तरम् पितापितामहप्रपितामहेभ्यो हि पिण्डदानं, सपिण्डीकरणे कृते सति चतुर्थस्य वृद्धप्रपितामहस्य निवृत्तिः, 'त्रिषु पिण्डः प्रवर्त्तते' इति स्मृतिः।

प्रश्नः१२ नद्यन्तरे नावं कारयेन्नवा इत्यस्य कोऽर्थः?

उत्तरम् एकादशेह्नि नद्यन्तरे गोपशुः आलभेत नवा आलभेत।

प्रश्नः१३ निर्ऋति केन यज्ञेन यजेत?

उत्तरम् पाक यज्ञेन।

प्रश्नः१४ सभा समितिश्च कस्य दुहितरौ?

उत्तरम् प्रजापतेः।

प्रश्नः१५ अथातो रथारोहणं कुत्र प्राप्यते?

उत्तरम् चतुर्दशीकण्डिकायाम्।

प्रश्नः१६ हस्त्यारोहण मन्त्रः कः?

उत्तरम् हस्तिनमभिमृशन्- ''हस्तियशसमसि हस्तिवर्चसमसि स्वस्ति मा सम्पारय'' इति।

प्रश्नः१७ अनिराकरणं पदस्य कोऽर्थः?

उत्तरम् अविस्मरणं कर्म, अधीतविद्याया येन परित्यागो न भवेत्।

प्रश्नः१८ अथातोऽधीत्याधीत्येति कुत्र प्राप्यते?

उत्तरम् षोडशी कण्डिकायाम्।

प्रश्नः१९ औरसाः के वर्णाः?

उत्तरम् हकाररहिताः वर्गपञ्चमान्तस्थाः।

प्रश्नः२० दन्त्याः के?

उत्तरम् दन्तेषु भवाः, लृतु लसानां दन्ताः।